POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

Štev. 22. V Ljubljani, 3. junija 1920. Leto LX.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 40·— K
pol leta . . . . 20·— „
četrt leta . . . . 10·— „
posamezna številka po 80 vin.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 90 vin.
„ „ „ dvakrat . . 80 „
„ „ „ trikrat . . 50 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva štev. 312.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljsk. Tovariša v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Iv. D.:

Položaj.

Z zakonom o ureditvi učiteljskih plač se je odcepilo učiteljsko gmotno vprašanje od uradniškega vprašanja. Tedaj se še ni videlo razlike med prejemki uradništva in učiteljstva, a od tedaj in do danes so življenske razmere poskočile, uradništvu zvišujejo zaradi tega draginjske doklade, na učiteljstvo so pa pozabili, češ — saj učiteljstvo ima že z zakonom urejene svoje prejemke.

Za dobroto zakona o narodnih šolah, da so se ž njim uredili enotno prejemki vsega učiteljstva v državi in da smo ž njim postali državni uradniki, so se pričele pokazovati slabe strani tega zakona: da zaradi tega zakona lahko naleti vse bodoče reguliranje in izenačenje učiteljskih prejemkov z ostalim državnim uradništvom na vse ovire, in da vendar nismo državni uradniki, oziroma smo državni uradniki s posebnim staležem, ki naj bi bil nižji od ostalega uradniškega staleža.

Te slabi strani so se pokazale sedaj, ob junijskih poviških draginjskih doklad državnim uradnikom, pri katerih je ministrstvo prezrlo učiteljstvo.

Že prvotno so se vse naše organizacije v državi zganile takoj in postale pozorne na to, da ne ostanemo državni uradniki s posebnim staležem, temveč da se pri vsakokratni regulaciji doklad drugemu uradništvu regulirajo tudi naše doklade, in da se s končno ureditvijo uradniških prejemkov končno urede znova tudi naši prejemki.

„Zaveza se je takoj ob prvih poročilih o zvišanju junijskih doklad obrnila na Udruženje v Beograd, da naj posreduje takoj, če so nas zopet prezrli. Malo prej pa je podala pismeno zahtevo za zenačenje z ostalim uradništvom na razna ministrstva in hkrati na Udruženje in druge učiteljske organizacije.

Odbor Udruženja je šel zaradi tega najprej dne 22. p. m. k ministru prosvete Pribićeviču. Pojasnili so mu položaj in izrazili svoje zahteve. Govorili so v prvi vrsti zaradi junijskih poviškov, pri katerih je učiteljstvo bilo od ministrstva v resnici prezrto.

Minister Pribićevič je deputaciji izjavil: „Število vaše ne more biti razlog, da se vam ne da povišek; pri vojaštvu je število istotako veliko in kakor se daje tam, se mora istotako dati tudi našim prosvetnim vojnikom, od katerih vsi ravno v tem času pričakujemo mnogo.“

Napisal je takoj poročilo na finančno ministrstvo, s katerim so odšli do finančnega ministra.

Finančni minister Koste Stojanovič je izjavil odposlancem, da se učiteljstva ni vedoma prezrlo pri sedanjih poviških in da hoče takoj zadevo urediti.

Po zadnjih poročilih so pa uradniške organizacije te junijske poviške odklonile, ker so neodgovarjajoči narastku življenskih potrebščin, ter znašajo komaj 10 odstotkov.

Važnejše je to vprašanje z ozirom na uvrstitev učiteljstva v splošno uradniško pragmatiko. Ta pragmatika se bo sestavljala že pod vse drugačnimi življenskimi razmerami kakor se je odobril zakon o narodnih šolah. V to svrho je bil sestavljen poseben odbor, ki bo izdelal pragmatiko.

Ob priliki poseta glavnega odbora Udruženja pri prosvetnem in finančnem ministru, je isti izrazil tudi potrebo, da bi bil eden zastopnik učiteljstva v tem odboru, ki izdela definitivno ureditev plač vsega uradništva.

Nevarnost pa nastaja tudi tu zopet ista kakor pri zakonu o narodnih šolah — da se zopet prezre strokovno (meščanskošolsko) učiteljstvo. Da se odpravi ta pogreška, je potreba čuvati v prvi vrsti slovenskemu učiteljstvu. Poleg Zaveze je dolžan čuvati v tej zadevi pooblaščenec zadnjega sestanka meščanskošolskega učiteljstva, da skrbi za pravočasne korake v tem oziru. To vprašanje ni tako sijajno, kakor se morda pričakuje. Ministrstvo stoji na stališču, da se zadeva strokovnega (meščanskošolskega) učiteljstva ne da rešiti z naredbo, temveč se zahteva za to zakonite uredbe.

Kakor razvidno, se ima v bodočih mesecih zopet odločati o našem gmotnem vprašanju in nam je tedaj pričakovati končne odločitve in temeljne ureditve. Tedaj se bo videlo, smo li državni uradniki, enakovrstni z ostalim državnim uradništvom ali ne.

C. ZASAVSKI:

Krajni šolski sveti.

Ni še posebno dolgo, ko je sprožil nekdo to vprašanje v »Učiteljskem Tovarišu«. Pričakoval sem obširne polemike, a je nisem pričakal.

Ne mislim biti ne obtožitelj in ne zagovornik krajnih šolskih svetov, posebno zadnje bi bil kaj nehvaležni posel, pač pa bi rad podal par točk v pomislek vsem onim, ki preveč oblastno segajo po novi robi in premalo pazijo, kaj jim pride pod roko in pa onim, ki ponujajo mesto novega blaga le staro šaro.

Strokovna in administrativna uprava šole.

Šola ima in bo imela poleg strokovne tudi administrativno upravo. Slednjo vodijo — in to smatram kot njih glavni posel — z večjo ali manjšo vnemo, z večjimi ali manjšimi uspehi naši krajni šolski sveti, — to je pač odvisno od njih samih, kakor pri vsaki upravi.

Ne vem, ali tiči v dejstvu, da je bila poverjena uprava naših šol lokalni oblasti v veliki misli demokracije, ki smo je bili deležni od upravnega sistema avstrijskih birokratov, ali sloni bolj na sistematični zavori razvoja šolstva. Naj si bo res prvo ali drugo, ali pa nobeno, res je pa, da je ta uprava razvoju šolstva v kvar in da nam je gledati za izboljšanjem.

Odprava krajnih šolskih svetov.

Nekateri vidijo v penzijoniranju krajnih šolskih svetov najhitrejšo odpomoč.

Pomisliti je, da morajo vzdrževati naše šole krajevne občine s svojo davčno močjo in občinski odbori imajo pretresati v letnih proračunih vsoto, odmerjeno za vzdrževanje šole, ki je večja ali manjša, vsekakor pa odvisna od krajevnih razmer, oziroma od več ali manj naklonjenosti krajnega šolskega sveta dotični šoli. Proračunjeno vsoto dobi izplačano krajni šolski svet in je tudi odgovoren za njeno uporabo.

Seveda je malodane povsod umeven slučaj da deluje krajni šolski svet občini na roko in jo kolikor mogoče varuje stroškov v prozorno korist prebivalstvu in v veliko škodo šoli, ki se vsled pomanjkanja učnih pomočkov ne more dovolj razmahniti in nuditi tega, kar bi sicer lahko.

Davki in šola.

Če ima občina 9000 K direktnih davkov in je proračunjena vsota za vzdrževanje šole 4500 K, odpade na šolo 50%-na naklada vseh direktnih davkov, ki je pač malenkostna za vzdrževanje za občino tako potrebnega zavoda in postane še bolj malenkostna, če se postavi v razmerje s procenti splošne koristi, ki jo ima ljudstvo ravno od šole. Če bi upošteval vsakdo moralne koristi, ki mu jih je naklonila šola in bi se oziral na gmotni položaj in izboljšanje dohodkov iz gospodarstva, ki jih je lahko vsak kmetovalec deležen po strokovni izobrazbi, ki jo dobi v ljudski šoli, in to primerjal z malenkostnimi vinarji, ki jih je prispeval za nje, bi z nasmehom vzkliknil: »Pa ste res poceni.« Ljudje so dovzetni za dobro, le žal, da vidijo mnogokrat samo stroške zvezane s šolo in to ponajveč po krivdi onih, ki jim kažejo te s prstom, posredne dohodke pa prikrivajo ali vsled lastnega neumevanja, ali pa prav namenoma. Pojasnimo ljudem razmerje prispevka s splošno koristjo, ki jo imajo ljudje od šole in odpravljeno bo ono neumestno varčevanje, ali bolje rečeno nasprotstvo pod firmo varčnosti.

Država in šolstvo.

Popolno rešitev tega perečega vprašanja, ki je za šolo eminentne važnosti, pa napravi lahko samo država in le na ta način, da zabriše število kron odmerjenih za šolo v občinskem proračunu in prevzame vse šole, ki niso smatrane kot zavodi lokalnega pomena, ampak važni za dobrobit splošnosti, v popolno svojo upravo. Dokler se to ne zgodi, je vsaka druga pot skoroda nemogoča.

LISTEK

† Katehet-opat Janez Smrekar.

Dne 6. maja smo bili obveščeni, da kateheta Janeza Smrekarja ne bo v šolo, ker ga boli glava. Hipno nismo pripisovali tej bolezni hudih posledic, vendar nas je zaskrbelo, ker smo znali, da pokojnik ni izostal od poučevanja od svojega prihoda — 17. septembra 1886 — do tega dne niti ure, kajti njegova točnost in gorečnost za šolo je bila obče znana.

Pa tudi njegovo zdravstveno stanje je pričalo, da mož ne nosi 67 let na svojih ramah. Saj je prestopal po tri stopnjice z mladeniško gibčnostjo, kadar se je v kakem razredu spodnjega nadstropja dalj časa zamudil. Toda iz glavobola je nastalo vnetje možganske mrene, združeno s pljučnico. Sleherni dan njegove bolezni smo ga obiskovali po večkrat.

Dne 16. maja, na njegov godovni dan, smo mu šli čestitat, a ni se več zavedal, dokler se ni dne 19. maja preselila njegova blaga duša v rajske višave po zasluženo plačilo!

Da, po zasluženo plačilo!

Vse njegovo delovanje je obsevala neizmerna dobrota, popolna resnica in plemenita lepota.

Kot veroučitelja se ga še prav živo spomijam iz svojih otroških let.

Kot duhovnik je bil nad vse goreč za čast božjo in izveličanje duš trpečega človeštva. Sleherni petek, o postnem času pa vsak delavnik je maševal pri Božjem grobu pri Ljubljani. In to delo je opravljal za borih tristo kron na leto! Pač pa mu je podelila sv. stolica za njegovo neumorno pastirsko delovanje opatsko čast. Vse svoje nekdanje precejšnje premoženje pa je posvetil dobrodelnim napravam in božji časti. O tem priča župna cerkev pri Sv. Heleni in zavod na Rakovniku. S posebno vnemo se je posvetil tudi Dejanju sv. Detinstva. Zato je pa tudi živel in umrl po besedah velikega Učenika: „Vse razdeli med uboge in hodi za menoj!“

Bil nam je pa tudi nad vse zvest tovariš in prijatelj. Saj nas je ljubil s polno dušo. Vedno je bil pripravljen slehernemu ustreči. Otrokom je ob vsaki priliki naročal naj molijo za svoje učitelje. Ko smo mu lansko leto ob štiridesetletnici njegovega mašništva in triintridesetletnici njegovega uspešnega delovanja na II. mestni deški šoli priredili pontifikalno sv. mašo, se nam je s solznimi očmi zahvaljeval, za to njega vredno počastitev. Tudi letos smo nameravali o priliki njegovega godu prirediti slovesno sv. mašo, toda bolezen ga je položila na mrtvaško postelj. Sam je rekel nekaj dni pred svojim godom: „Moji gg. učitelji mi hočejo prirediti slovesno opravilo, pa mi bodo peli „Libero“. Res smo Ti peli „Requiem“, a Tvoja duša peva veselo „Hosana“ v rajskih nebesih!

Pogreb njegov je pričal, kako spoštovan je bil pokojnik. Mnogo odličnih oseb ga je spremljalo.

O njem pač veljajo besede:

Glejte, kako umira pravični, pa nihče v srcu ne čuti.

Žrtev sveti možje so, pa mar ni nobenemu.

Iz kroga je ljudij hudobnih odstranjen pravični.

In večno bo živel v preslavnem spominu.

Mi pa, Tvoji hvaležni učenci in zvesti tovariši Te ne pozabimo nikdar!

Alojzij Potočnik.

JOSIP LAPAJNE:

Koncertna turneja v kranjskem okraju.

Ko sem v zgodnji uri prodiral mračno tmino v naše podgorsko selišče, sem kot »formalni stopnjar« razglabljal o 3. 4. in 5. točki najnovejšega gradiva: koncert v prid Učiteljskemu konviktu.

Naj li primerjam zadnjo našo prireditev z onimi prošlih dni, ne da bi žalostno zmajal z glavo? Koliko vas je še tovarišev izza onih časov, bo li potreba še prstov na drugi roki, da vas preštejem? Ozrimo se okoli sebe! Kako živo, pomlajeno žubori mladina okoli nas, koliko vstrajnosti, zmožnosti in podjetnosti je v nji. Ne vrzimo žarečega železa v hladno brezdelje preteklo-prihodnje dobe, da tudi oni ne bodo čez desetletje trkali ob prsa: diem perdidi.

Nehvaležno bi sicer bilo, da bi očital popolno brezdelje, saj je bilo treba že dovolj truda da smo zdržavali napore silnih dni v krušni borbi, ki je bila menda že dobojevana.

Združevaje namene naše prireditve bi opozoril svoje sodelavce, da označeni